

Z KUŞAĞI KADINLARININ KARŞILAŞTIKLARI SİBER ZORBALIK DENEYİMLERİ VE GÜNDELİK YAŞAMLARINA OLAN ETKİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: BOLU İLİ ÖRNEĞİ

Zeynep KÜÇÜKYAKICI

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

zeyk.yakici@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0003-3825-8840>

İbrahim BİRİ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

ibrahimbiri@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9928-1214>

<i>Atf</i>	Küçükyakıcı Z., Biri, İ. (2026) Z KUŞAĞI KADINLARININ KARŞILAŞTIKLARI SİBER ZORBALIK DENEYİMLERİ VE GÜNDELİK YAŞAMLARINA OLAN ETKİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: BOLU İLİ ÖRNEĞİ. İletişim Çalışmaları Dergisi, 12 (2), 215-235.
------------	--

Geliş tarihi / Received: 14.01.2026

Kabul tarihi / Accepted: 11.05.2026

DOI: 10.17932/IAU.ICD.2015.006/icd_v012i2005

ÖZ

Teknolojik alanda yaşanan radikal değişimler benzer şekilde gündelik hayatı ve karşılaşılan sorunları da önemli ölçüde değişikliğe uğratmıştır. Kan akrabalığının, samimi-yüzyüze ilişkilerin referans alındığı geleneksel sosyal ilişki ortamlarının yerini sanal cemaatler/topluluklar almaya başlamıştır. Sosyal ilişki ve etkileşim yeteneklerimizi de hedef alan bu süreç bireylerin kimlik, temsil ve aidiyet durumlarını da dönüştürmeye başlamıştır. Castells'in de dikkat çektiği üzere; bu yeni "ben merkezli toplum" da çağa da ismini veren internet başlı başına bir ilişki ve etkileşim mekanına dönüşmüştür. Çağın insanının iyi/kötü kimlik oyunlarına fırsat sunan dijital teknolojiler insanlar arasında yaşanan sorunların muhteva ve biçimlerini de dönüştürmeye başlamıştır. Bu çalışmada dijital çağ insanının önemli sorunlarından kabul edilebilecek siber zorbalık olgusu konu edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, siber zorbalık deneyimine maruz kalmış Z kuşağı kadınlarının bu deneyimlerinin nasıl gerçekleştiğini ve bu durumu nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmak ve ortaya çıkarmaktır. Katılımcıların hepsinin siber zorbalık

mağduru kadınlardan seçilmiş olması ve deneyimlenen siber zorbalığa hangi türde, kim tarafından maruz kaldığı, bu durumun akademik, iş, sosyal ilişkilerine ve sosyal aktivitelere katılmalarına nasıl yansıdığı gibi temalar çalışmanın merkezi problemlerini teşkil etmiştir. Çalışmada, Z kuşuğunun teknoloji ve sosyal medya kullanımının yaygın olduğu varsayımından hareketle, sosyal medya uygulamalarından en az birini kullanan 20 kadın katılımcı seçilmiştir. Nitel yöntemle dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmada fenomenolojik desen esas alınmakta olup, katılımcılar ile görüşmeler derinlemesine mülakat tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, maruz kalınan siber zorbalıkta kadının bedeni ve cinselliğinin birleştirilerek bir araç olarak kullanıldığı ve siber zorbalığı uygulayan kişilerin tanıdığı veya tanımadığı olmak üzere hepsinin erkek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Siber zorbalık deneyimi ile birlikte mağdurların sosyal ilişkilerinde problemler yaşadığı, sosyal aktivitelere katılmayı güvenli bulmadıkları ya da istemedikleri, akademik anlamda ise eğitim hayatının sonlanması gibi ciddi bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zorbalık, Siber Zorbalık, Toplumsal Cinsiyet, Z Kuşuğu, Sosyal Medya.

AN INVESTIGATION OF CYBERBULLYING EXPERIENCES FACE BY GENERATION Z WOMEN AND THEIR IMPACT ON DAILY LIVES IN THE CONTEXT OF GENDER: THE CASES OF BOLU PROVINCE

ABSTRACT

The radical changes experienced in the technological field have similarly brought about significant transformations in daily life and the problems encountered. Virtual communities/groups have begun to replace traditional social relationship environments where blood ties and intimate, face-to-face relationships serve as references. This process, which also targets our social relationship and interaction skills, has begun to transform individuals' identities, representations, and senses of belonging. As Castells also points out; in this new "self-centered society," the internet, which also gives its name to the era, has become a place of its own for relationships and interactions. Digital technologies, which offer opportunities for good/bad identity games for today's people, have also begun to transform the content and forms of problems experienced among people. This study focuses on the phenomenon of cyberbullying, which can be considered one of the significant problems faced by digital age individuals. The aim of this study is to understand and uncover how Generation Z women who have experienced cyberbullying un-

derstand and make sense of this experience. The central problems of the study were themes such as the fact that all participants were selected from women who had been victims of cyberbullying, the type of cyberbullying they had experienced and by whom they had been targeted, and how this situation had affected their academic, professional, social relationships, and participation in social activities. In the study, based on the assumption that technology and social media usage is widespread among Generation Z, 20 female participants who use at least one social media application were selected. In this study, which was conducted using a qualitative method, a phenomenological design was adopted, and interviews with participants were conducted using the in-depth interview technique. Based on the findings, it was determined that in the cyberbullying experienced, the woman's body and sexuality were combined and used as a tool, and that all the individuals perpetrating the cyberbullying were male, whether they were known or unknown to the victim. Along with the experience of cyberbullying, significant findings have been obtained, such as victims experiencing problems in their social relationships, not feeling safe or not wanting to participate in social activities, and in academic matters, even the termination of their educational careers.

Keywords: *Bullying, Cyberbullying, Gender, Generation Z, Social Media.*

GİRİŞ

Her geçen gün giderek artan teknolojik gelişmeler aracılığıyla insanların, alış-veriş yapma, fatura ödeme, toplantı yapma, vb. işleri yerine getirmeleri oldukça kolaylaşmış durumdadır. Özellikle küresel ölçekte artan internet kullanımı, insanların ihtiyaçlarından biri olan sosyal ilişkilerinin fiziksel ortamdan dijital ortama aktarılmasına zemin hazırlamakta ve böylece yeni sosyal alanlar oluşmasına sebep olmaktadır (Ekinci ve Kayapalı Yıldırım, 2020). Bu anlamda sosyal medya insanların sosyal ağlar oluşturarak birbirleri ile fikirlerini ve deneyimlerini içeren video ve görüntüler paylaşarak etkileşime geçmelerine imkân tanıyan platformdur (Karadağ ve Banar, 2022). Fakat tüm bu ilerlemeler olumlu yönlerinin yanında bazı sorunları da gündeme getirmektedir. Son dönemlerde şiddet içeren zarar verici söylemler ya da eylemler, dijital platformlar aracılığıyla daha kısa sürede gerçekleşir hale gelmektedir (Kaygısız, 2020). Bu doğrultuda siber zorbalık kavramı ortaya çıkmakta olup, bu kavram insanların hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla öncelikle zorbalık kavramına bakıldığında, “Kendini savunma imkânı sınırlı olan bir kişiyi fiziksel ve sözel yollarla baskı altına alma-yı, yıldırma-yı, ona acı çektirmeyi amaçlayan davranışlarla gerçekleştirilen zihinsel ya da bedensel şiddet” olarak tanımlanır (Arslan ve Polat, 2023). Zorbalığın internet ile bütünleşmesi sonucunda ortaya çıkan siber zorbalık kavramı ise, dijital teknolojiler aracılığıyla bireylerin hedef alındığı, kişisel bilgilerin kullanılarak bireyin küçük düşürülmesine, aşağılanmasına, sosyal ilişkilerinin zedelenmesine

neden olan davranışlar bütünüdür (Özer Öksüzoğlu, 2021). O halde çok kapsamlı olan siber zorbalık kendini farklı şekillerde göstermektedir. Bu bağlamda çeşitli kategorilere ayrılarak analiz edilmesi siber zorbalık olgusunun daha anlaşılır olmasına olanak sağlamaktadır.

Başkasının kimliğine bürünme (Impersonation): Failin başka bir bireyin kimliğini bilinçli ve kasıtlı bir biçimde taklit etmesi ya da ele geçirmesi sonucunda gerçekleşen siber zorbalık biçimi olarak tanımlanır. Bu tür eylemler, özellikle dijital ortamlarda failin mağdurun kimliğiyle özdeşleşerek onun yerine geçmesi, mağdur adına paylaşımlarda bulunması şeklinde ortaya çıkabilmekte olup, mağdurun toplumsal statüsünü, sosyal çevresiyle olan ilişkilerini zedeleme potansiyeline sahiptir (Paltacı, 2024).

Israrlı siber takip (Cyberstalking): Failin mağduru hedef almak ve kontrol altında tutmak amacıyla dijital iletişim araçlarını sistematik biçimde kullanarak mağdura tehditkâr ve rahatsız edici içerikteki mesajları tekrar eden şekilde göndermesiyle ortaya çıkan siber zorbalık türüdür (Paltacı, 2024).

Taciz (Harassment): Kasıtlı ve düşmanca bir yaklaşımla belirli kişilere yönelik süreklilik arz edecek şekilde ileti gönderilmesi eylemidir (Kaygısız, 2020).

Dışlama (Exclusion): “Bir kişinin çevrimiçi gruplardan kasıtlı bir şekilde mağdurun rızası dışında çıkarılması, soyutlanması eylemidir” (Kaygısız, 2020).

İfşa ve düzenbazlık (Outing and trickery): Bir kişinin mahrem bilgilerinin, görüntü ya da videolarının başka kişilere gönderilmesidir. Düzenbazlık ise, ifşanın alt türü olmakla birlikte failin mağdur ile doğrudan iletişime geçerek ondan elde ettiği görüntü ve videoları düzenleyerek farklı bir hale getirmesi, mağduru bunlar aracılığıyla korkutması ya da yayınlamasıdır (Karaca vd., 2021).

Parlama (Flaming): “Bir kişiye aşağılayıcı, tehdit edici nitelikte olan şiddet içerikli mesajların çevrimiçi ortamlarda herkesin erişimine açık bir şekilde gönderilmesidir” (Karaca vd., 2021).

Karalama (Denigration): Bir kişi hakkında gerçeği yansıtmayan ve onun hayatını olumsuz şekilde etkileyecek olan bilgilerin çevrimiçi yolla yayılması, dedikodu niteliğinde paylaşılması ya da üçüncü kişilerin erişimine sunulmasıdır (Karaca vd., 2021).

Dolayısıyla birden fazla çeşidi bulunan siber zorbalık, insanların bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde maruz kaldığı toplumsal bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle teknolojinin gündelik yaşamın merkezinde kendini var ettiği günümüzde, sanal mecralarla yoğun etkileşim içerisinde yaşayan Z kuşağının

siber zorbalık açısından daha kırılgan bir grup olduğu görülmektedir. Z kuşağı, içine doğdukları dijitalleşen yaşamın etkisiyle bilgi edinme, sosyalleşme ve yaşam tarzlarını teknolojik araçlar üzerinden inşa eden kişilerden oluşan, 2000 yılı ve devamında doğan kuşak olarak nitelendirilmektedir (Akduman ve Hatipoğlu, 2021). Kuşakların interneti kullanım alışkanlıkları ile ilgili yapılan çalışmaya göre, Z kuşağının diğer kuşaklara kıyasla iletişim araçlarından cep telefonunu daha fazla kullandığı ve internete daha çok sosyal medyayı kullanmak amacıyla başvurduğu elde edilmektedir (Özdemir, 2021). Benzer şekilde, Z kuşağında bulunan 895 öğrenci ile yapılan başka bir çalışmada ise, hem kadın hem de erkeklerin sosyal medya ortamlarında geçirdiği sürelerin yüksek olduğuna ulaşılmışken, kadınların teknoloji bağımlılığının erkeklere göre daha fazla olduğuna ve çevrimiçi mesajlaşma, kişiye ait özel video, SMS ile iletişim kurma yöntemlerinden kadınların erkeklere göre siber zorbalığa daha fazla maruz kaldığına ulaşılmaktadır (Türesin ve Alban, 2024). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, Z kuşağı bireylerinin sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen siber zorbalığa maruz kalmaları kaçınılmaz bir hale gelebilmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, siber zorbalığa daha sık maruz kalan gruplar arasında bulunan kadınların ait oldukları kuşak özellikleriyle birlikte bütünleşmesi, yaşanan sorunların derin ve çok katmanlı bir hale bürünmesine sebep olmaktadır. Bilhassa kadın olma durumunun toplumsal yapı içerisindeki konumu, siber zorbalık deneyimlerini ağırlaştıran önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, söz konusu sorunların anlaşılmasında toplumsal cinsiyet olgusunun belirleyici rolü dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğe cinsiyetleri doğrultusunda verilen rolleri kadınlık ve erkeklik olarak tanımlayan, cinsiyet farklılığı gözeterek iş bölümünü, yaşayış biçimini ve rollerini oluşturan bir kavramdır (Akkaş, 2019). Sosyalleşme sürecinde bireylerin biyolojik cinsiyetleri temel alınarak belirlenen roller ve davranış biçimleri, toplumsal kurumlar tarafından düzenlenip denetlenmektedir. Bu şekilde toplumsal cinsiyet rolleri belirli kalıplar içerisinde yeniden üretilmektedir (Orhun ve Delibaş, 2021). Bu anlayışı savunan sosyal öğrenme kuramına göre, çocuklar hem model alma yoluyla anne babalarının erkeklik kadınlık rollerini modelleyerek içselleştirirken hem de ödül ve ceza sistemiyle cinsiyetlerine uygun davranış sergilemeyi öğrenmektedirler (Dökmen, 2009). Bireyler içine doğdukları aileleri aracılığıyla öğrendiklerini şekillendirmektedir. Geleneksel cinsiyet rolleri ilk olarak aile içerisinde kazanılmakta, böylece toplumsal cinsiyet kimlikleri cinsiyetlere atfedilenlere göre inşa edilmekte ve toplumsal yapının bir parçası haline getirilerek aktarılmaktadır (Balci, 2020). Kadının yaşam pratikleri, davranış kalıpları, söylemleri, cinselliği ve daha birçok alan bedenlerine atfedilenlere göre şekillendirilmekte olup tüm bunlar toplumsal yapı içerisinde erkeğin denetimine tabi kılınmaktadır (Çokoğullar Bozaslan, 2025). Bu yapının, kadınların cinselliği üzerinde ahlak kuralları ile çerçevelendiği bir kontrol söz konusudur. Kimi zaman bu kontrol namus kavramı ile bütünleştirilmekte olup, kadınları ikinci plana at-

makta ve erkekleri toplumsal ilişkilerde merkezde ve kontrol eden bir konuma yerleştirmektedir. Bu anlayış çerçevesinde kadınları değersizleştiren, onların cinselliğinin anormal olarak kabul edildiği düzenin sürekliliği sağlanmaktadır (Turner, 1992-2001; akt. Aydoğmuş Ördem, 2020). Kadınların korunmaya ve yönlendirilmeye muhtaç bireyler olarak tanımlanması, güç ilişkilerinin erkeklerin lehine şekillenmesine yol açmaktadır (Aydın ve Erciyes, 2022). Bu eşitsiz güç dağılımı beraberinde erkeklerin çevrimiçi ortamlarda kadın bedenine saldırganca tutum benimsemesini meşru hale getirmektedir.

LİTERATÜR

Siber zorbalık kadınların hayatını tehdit eden bir olgu haline gelmektedir. Kadınların günlük hayatın her alanında yaşadıkları dezavantajları çerçevesinde siber zorbalığa maruz kalma riskleri daha da fazlalaşmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda, 15 yaşından beri her 10 kadından birinin (%11) siber taciz ya da siber takibe maruz kaldığı elde edilmektedir (Lomba vd., 2025). Diğer yandan, 863 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada erkeklerin siber zorbalık ve mağduriyet puanlarının kadınlarla göre daha fazla olduğu bildirilmiştir (Gönültaş, 2022). Özer ve Şad lise öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyetleri ile okul tükenmişliği değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, kız ve erkek katılımcıların siber zorbalığı uygulama ve siber zorbalığa maruz kalma düzeylerinin birbirine yakın olduğu sonucunu elde etmektedir (Özer ve Şad, 2021). Literatür çalışmalarına bakıldığında dijital ortamda yaşanan siber zorbalık ve siber mağduriyetin cinsiyete göre farklı sonuçlar doğurduğu ancak erkeklerin siber zorbalık davranışlarını daha yüksek oranda sergilediği bulunmaktadır (Göğer, 2021).

Uluslararası Af Örgütü (2018) ABD, Birleşik Krallık, İspanya ve İtalya gibi ülkelerde ankete katılan 4 bin kadının yaklaşık dörtte birinin en az bir kere çevrimiçi taciz veya siber zorbalığa maruz kaldığına ulaşılmaktadır. Siber zorbalıkta cinsiyetin rolü üzerine yapılan araştırmalar farklı sonuçlar verdiğinden siber zorbalık cinsiyete dayalı bir suç gibi görülmemektedir (Armiwulan, 2021). Dijital ortamlarda yaşanan şiddet biçimleri toplumsal cinsiyet ilişkileri ile bağlantılı olmakla birlikte, yapılan çalışmalar bu anlamda kadınların siber zorbalığa maruz kalma olasılığı daha yüksek olan grup olarak öne çıktığını ve maruz kaldıkları şiddetin etkilerini daha ağır biçimde deneyimlediklerini ortaya koymaktadır (PEW, 2014; Reed vd., 2016; Staude- Müller vd., 2012; Tandon ve Pritchard, 2015; Şener ve Abınık, 2021). Ek olarak, siber zorbalığa maruz kalmada kadın olmalarıyla beraber kuşaklarının da bu mağduriyette belirleyici rol oynaması söz konusudur. Bayhan (2020) yaptığı çalışmada Z kuşağı gençlerinin, sosyal medya bağımlılık oranlarının yüksek olduğunu belirtirken, erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre daha fazla siber zorbalık yaptıklarını ortaya koymaktadır (Bayhan, 2020). Benzer şekilde, siber zorbalık uygulamada erkeklerin puan ortalamalarının ka-

dınlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Boyar, 2023). Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet durumları üzerine yapılan başka bir çalışmada ise kadınların siber zorbalık uygulama ölçeğinden aldıkları puanların erkeklerin aldıkları puana göre anlamlı olarak daha düşük olduğu elde edilmiştir (Özmestik, 2020). Dinç, 11 lise öğrencisi ile yaptığı çalışmasında kız öğrencilerin siber zorbalığa daha fazla maruz kalma ihtimalleri olduğunu ve katılımcılara göre bunun sebepleri arasında toplumda erkeklığın üstün tutulmasına dair görüşleri doğruladıklarını elde etmektedir (Dinç Kırılı, 2020).

Yapılan bir araştırmaya göre, kadınların daha çok cinsel içerikli mesaj aldıklarına, sosyal medya hesaplarının ele geçirildiğine, kişisel bilgilerin ifşa edilmesi üzerinden siber zorbalık uygulandığına ulaşılmaktadır (Şentürk Dızman, 2023). Meydaneri'nin yaptığı çalışmada da kadınların benzer şekilde yorum ve mesaj aldığı (%41), fotoğraf ve videolar gönderildiği (%26), sosyal medya hesaplarının başkalarının eline geçtiği (%23), sosyal medya dışında cep telefonu üzerinden siber zorbalığa maruz kaldığı (%30) bilgisi verilmektedir (Meydaneri, 2021).

Siber zorbalık olgusu mağdurlar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı gibi uzun vadede yaşandığında ise ciddi etkilerle sonuçlanması mümkündür. Siber zorbalık sonrasında mağdurların uyku sorunları, uzuvlarda yaşanan ağrı semptomları gibi fiziksel problemler yaşamalarının yanı sıra özellikle siber zorbalıkla baş etmede çaresizlik yaşayanların depresyon belirtileriyle beraber intihara yönelme gibi ruhsal bunalımlar yaşamaları söz konusudur (Nagata vd., 2023; Kim vd., 2019). Siber mağduriyetin cinsiyetler üzerindeki etkilerine odaklanan bir çalışmadan elde edilenlere göre, kadınların psikolojik sıkıntı, intihar düşüncesi ve suç eğilim olasılıkları siber zorbalığa maruz kalmaları ile daha da artmaktadır (Kim vd., 2022). Akdemir'in (2022) yaptığı çalışmada, sanal ortamda işlenen suçların Facebook, X (Twitter), Instagram, Whatsapp, Dolap (ikinci el kıyafet satış platformu), Linked In uygulamaları üzerinden gerçekleştirildiği, siber zorbalık deneyimi sonrasında mağdurlardan bazılarının sosyal medya hesaplarını gizli kullanmaya başladığı, bazılarının ise hesaplarını kullanmadıkları ortaya konmuştur (Akdemir, 2022). 488 kadınla yapılan çalışmada ise mağdurların, sosyal medya hesaplarını kullanırken endişelendikleri ve çevrimiçi olarak bu mecralarda bulunmak istemediklerine ulaşılmıştır (Kantar, 2023). Başka bir çalışmada ise, siber zorbalık mağduriyeti yaşayanların çevrimiçi ortamlarda gönderilerini özgür seçimleri doğrultusunda gerçekleştiremedikleri ortaya koyulmaktadır (Bölükbaş ve Kırık, 2020). Siber zorbalık deneyimi sonrasında bireyler, benzer bir olayın tekrar yaşanabileceği düşüncesiyle sürekli bir tedirginlik içerisinde olabilmektedirler. Bu duygusal durumdan kaynaklı olarak okula gitmekten kaçınma, derslerde dikkatini toplamakta zorlanma gibi sorunlarla akademik başarıların düşmesi mümkün hale gelmektedir (Wong Lo vd., 2011; akt. Arı Ünal ve Küçük, 2022).

Benzer şekilde başka bir çalışmada siber zorbalığa maruz kalan bireylerin sıklıkla karşılaştıkları sorunların okula gitmek istememe, yalnız hissetme, nevroitik düşünme olduğu ortaya çıkarılmaktadır. Bu olumsuz duygular sonucunda bireylerin akademik performansının olumsuz yönde etkilendiği ve okulu bırakma düşüncelerinin meydana geldiği elde edilmektedir (Dinç Kırılı, 2020). Yapılan literatür çalışmasına ek olarak bu çalışma, toplumsal cinsiyet rollerinin içsel hale getirilmesinin yaşanılan siber zorbalık deneyimini ve kadın mağdurların günlük yaşam pratiklerini nasıl etkilediğini ortaya koyduğu için literatüre katkı sağlamaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, siber zorbalık olgusunu Z kuşağındaki kadın bireylerin bakış açısından ele alarak, onların bu süreci nasıl yaşadıklarını ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında, kadınların siber zorbalık deneyimlerinin toplumsal cinsiyet algıları ile nasıl şekillendiğini derinlemesine incelemek ve bu deneyimlerin anlamlandırılmasını hedeflemektedir.

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yöntemi gözlem, görüşme gibi veri toplama tekniklerinin kullanılarak olayların doğal ortamları içerisinde bütüncül ve yorumlayıcı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan araştırma yöntemidir. Nitel araştırma yöntemi anlamayı ve yorumlamayı kolay hale getirirken araştırmacının inceleyeceği konuyu derinlemesine araştırmasına imkân tanımaktadır. Esnek yapıya sahip olan bu araştırma yöntemi sayesinde, araştırmacı konuyla ilgili ayrıntılı bilgi elde etmek istediğinde ek sorular sormasına imkân tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmalar, nicel araştırmalardan farklı olarak sayısal veriler üzerinden genellemelere ulaşmayı hedeflememekte olup, bireylerin yaşantılarında var olan gizli anlam örüntülerini keşfetmeye odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, nitel araştırmalar, istatistiksel ölçülere dayanmaksızın, belirli olgulara ilişkin doyurucu veriler elde etmeyi dikkate alan bir anlayış geliştirmeyi hedeflemektedir. Araştırma sürecinde, bireylerin öznel deneyimlerini merkeze alarak olgunun çok boyutlu biçimde kavranmasını mümkün kılmaktadır (Polit ve Beck, 2010). Fenomenoloji ise, bireylerin yaşam dünyasında karşılaştıkları olgulara dair öznel deneyimlerini, algılarını ve anlamlandırma süreçlerini merkeze alan nitel bir araştırma desendir (Çarpar, 2020). Dolayısıyla, bu çalışmada ortak bir fenomen olan siber zorbalık olgusunu Z kuşağı kadınlarının nasıl deneyimlediği anlamaya çalışıldığı için nitel araştırma yöntemi kapsamında fenomenolojik desen kullanılmıştır.

Araştırmanın Örneklemi

Bu çalışma, Bolu İli Merkez ilçesinde bulunan Z kuşağı kadınlarından, siber zorbalığı deneyimleyen kişiler katılımcı olarak seçilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin yinelenmesi ve doygunluğa erişilmesi gerekçesiyle katılımcılar 20 kişi

ile sınırlandırılmıştır. Örneklemenin seçiminde amaçlı örneklem ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çünkü bu örneklem seçimi aracılığıyla, araştırmanın amacına en uygun olan, araştırma sorularını en anlamlı ve doyurucu şekilde yanıtlayacak olan gruba odaklanma imkânı elde edilmektedir (Kahraman Kılbaş ve Cevahir, 2023). Ayrıca, katılımcılara erişim sağlamada güçlük çekilmesi durumunda başvuru kartopu örnekleme seçimi ile araştırmaya katılım sağlamaya gönüllü olan kişi aracılığıyla, zincirleme olarak siber zorbalığı deneyimleyen diğer kişilere ulaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Derinlemesine görüşme tekniği, araştırılacak konu hakkında araştırmacının sorular yönlendirerek görüşmecilerle etkileşimde bulunduğu bir veri toplama tekniğidir. Bu teknik sayesinde görüşmeler kayıt altına alınabilmekte ve elde edilen veriler doküman haline getirilerek deşifre edilebilmektedir. Sadece sorulan sorulara cevap almayı değil aynı zamanda görüşmecilerin inançları, değerleri, normlarına dair çok yönlü ve zengin veriler elde edilmesini sağladığı için bu teknik tercih edilmiştir (Uslu ve Demir, 2023). Bu araştırma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (01.09.2023 tarih ve 2023/43 sayılı karar). Görüşmeler öncesinde katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış, veriler gizlilik ilkesi doğrultusunda kullanılmıştır. Görüşme esnasında katılımcılara 17 tane soru sorulmuştur. Bu sorular içerisinde katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik sorularla birlikte siber zorbalık deneyimleri hakkında bilgi edinmeye yönelik olan sorular bulunmaktadır. Görüşmelerin çoğunluğu, araştırma konusunun katılımcılar açısından hassasiyet içermesinden kaynaklı olarak yüz yüze olmakla birlikte bazı durumlarda çeşitli uygulamalar (Teams vb.) kullanılarak gerçekleştirilmiş ve yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür. Ek olarak yanıtlanan sorular katılımcıların bilgisi ve izni dâhilinde görüşmeler not edilerek, doküman haline dönüştürülmüştür.

Verilerin Analizi

Betimsel analiz, gözlem ve görüşme sonucunda elde edilmiş olan verilerin çeşitli kategori ve temalara ayırdıktan sonra bunların altında doğrudan ifadelerle doyurulduğu bir analiz çeşididir (Karataş, 2015). Bu doğrultuda araştırma bulguları betimsel olarak analiz edilmektedir. İlk olarak bu çalışmadan elde edilen veriler ve araştırmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak temaların nasıl oluşturulacağına ve verilerin hangi temalara dahil edileceğine karar verilmiştir. Daha sonra belirlenen temaların içerdiği veriler ilgili kısımlara yerleştirilmiştir. Bu temalar, katılımcıların doğrudan ifadeleri ile desteklenmiş ve son olarak veriler anlamlandırılmıştır. Böylece veriler dört tema üzerinden yorumlanmakta ve betimlenmektedir.

BULGULAR

Katılımcılar

Z kuşağı; diğer bir deyişle dijital yerliler olarak da bilinen bu kuşak 2000 yılı sonrasında doğanları kapsamakta olup, içinde buldukları kuşağın getirdiği teknoloji ve teknolojik araçlarla iç içe geçmiş durumdadırlar (Türesin ve Alban, 2024). Dolayısıyla bu çalışmanın konusuyla örtüşmesinden kaynaklı olarak katılımcılar bu kuşağa dâhil olan kişiler arasından seçilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu 20-22 yaş aralığında olup, 19 ve 23 yaşında olan katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, çoğunluğunun lisans öğrencisi olduğu, bunun yanı sıra lise mezunu, ön lisans öğrencisi ve ortaokul mezunu katılımcıların da bulunduğu görülmektedir. Bu çeşitlilik, araştırma grubunun farklı eğitim geçmişlerine sahip bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Çalışma durumları incelendiğinde ise, bazı katılımcıların çalışmadığına, bazı katılımcıların ise daha çok hizmet sektöründe görev yaptığını ulaşılmaktadır. Ek olarak, özel öğretmenlik ve çocuk gelişimi alanında çalışan katılımcılar da mevcuttur. Katılımcılar medeni durum açısından değerlendirildiğinde ise tüm katılımcıların bekâr olduğu görülmektedir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Medeni Durum
K1	22	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr
K2	21	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr
K3	22	Lisans öğrencisi	Garson	Bekâr
K4	20	Lise mezunu	Satış personeli	Bekâr
K5	21	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr
K6	22	Lise mezunu	Emlakçı	Bekâr
K7	20	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr
K8	22	Lise mezunu	Satış personeli	Bekâr
K9	20	Ön lisans öğrencisi	Satış personeli	Bekâr
K10	21	Lise mezunu	Muhasebe	Bekâr
K11	19	Ortaokul mezunu	Resepsiyon görevlisi	Bekâr
K12	22	Lisans öğrencisi	Özel öğretmen	Bekâr
K13	21	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr
K14	21	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr
K15	22	Lise mezunu	Satış personeli	Bekâr
K16	21	Lisans öğrencisi	Özel öğretmen	Bekâr
K17	23	Lise mezunu	Çocuk gelişim öğretmeni	Bekâr
K18	20	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr
K19	22	Lise mezunu	Çalışmıyor	Bekâr
K20	21	Lisans öğrencisi	Çalışmıyor	Bekâr

Araştırmadan elde edilen veriler siber zorbalığın uygulayıcıları ve maruz bırakılan siber zorbalık türleri, siber zorbalığın sosyal ilişkilere yansımaları, siber zorbalığın sosyal aktivitelere yansımaları, siber zorbalığın okul hayatına yansımaları olmak üzere dört başlık altında gruplandırılmıştır.

Siber Zorbalığın Uygulayıcıları ve Maruz Bırakılan Siber Zorbalık Türleri

Bu tema kapsamında katılımcılara “Nasıl bir siber zorbalık deneyimi yaşadınız?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda mağdurların siber zorbalık türlerinden hangi türe maruz kaldığına ve kimler tarafından siber zorbalık uygulandığına dair veriler iki şekilde analiz edilmiştir.

Katılımcıları siber zorbalığa maruz bırakan kişiler ile ilgili elde edilen bulgulara bakıldığında, bazı katılımcılara (K1, K7, K10, K12, K14, K15, K16, K18, K20) siber zorbalığı uygulayanların tanımadığı erkekler olduğuna ulaşılmaktadır. Diğer bazı katılımcılar ise (K3, K4, K5, K8, K9, K11, K13 ve K17) romantik ilişki içinde oldukları erkekler tarafından siber zorbalığa uğradıklarını belirtmiştir. K2 ve K6 tanıdıkları erkek arkadaşları olduğunu bildirmiştir. Hem tanıdığı hem de tanımadığı erkek fail tarafından zorbalığa maruz kalan katılımcı da mevcuttur (K12).

Katılımcıların ifadelerinden elde edilenler aracılığıyla, siber zorbalığa hangi türlerde maruz kaldıklarına bakıldığında; bulgular, mağduriyet biçimlerinin katılımcılar arasında çeşitlilik gösterdiğine ve katılımcıların birden fazla türde siber zorbalık yaşadığına işaret etmektedir. Katılımcılardan bazıları (K1, K2, K4, K6, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17 ve K20) siber zorbalığı taciz ve ısrarlı siber takip biçimlerinde deneyimlemişlerdir. Bazı katılımcıların (K2, K3, K4, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13 ve K20) ise ifşa ve düzenbazlık türüne maruz kaldığı elde edilmiştir. K11, K17 ve K19 ortak olarak başkasının kimliğine bürünme türünde siber zorbalığa maruz kalmıştır. K5 siber zorbalığın karalama türüne maruz kaldığı, bunun yanı sıra K7, K8, K12 ve K18’in de aynı tür siber zorbalığa maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların ifadeleri aşağıda verilmiştir. Siber zorbalık türlerinden parlamaya maruz kalan katılımcının ise sadece K2 olduğu elde edilmiştir.

Katılımcıların sadece sosyal medya uygulamalarından değil aynı zamanda gerçek hayatta da mağduriyet yaşadıklarına ulaşılmaktadır. **K1** “Tekrar hesap açtım kendime. Kendi adımla değildi. ‘solmayan papatya’ diye değiştirdim bana ulaşamadı. Bitti dediğim zaman mesaj geldi. Mesajda ‘Noel baba sana hediye getirdi, kapında!’ yazıyordu. Kocaman papatya buketiyle zarf vardı. Zarfın içine baktım, benim hiçbir yerde paylaşmadığım sadece kendi telefonumda olan fotoğraflarım vardı ve bir de not: ‘Sen soluk değilsin’. Tam olarak o an soldum.” Oksanen vd. (2020), mağdurların sürekli siber zorbalık üzerine düşündüklerini, gergin olduk-

larını, iş yerindeki görevlerini yerine getiremediklerini ve işi bırakma eğilimlerinin olduğunu ortaya koymaktadır (Oksanen vd., 2020). Elde edilen bilgiler doğrultusunda siber zorbalığın mağdurların iş hayatına doğrudan olumsuz şekilde etkilerinin bulunduğu rastlanılmaktadır. K17 “*Eski nişanlım bana açtığı hesapla burada çalışan patronlarıma yazmıştı, sanki patronlarım bana yakınlaşmaya çalışıyor gibi. Beni ilk başta korumaya çalıştılar. Onlara durumu anlattım, göze alamadılar işten çıkardılar.*” Siber zorbalığa önce sınıfındaki erkek arkadaşı tarafından daha sonra tanımadığı erkekler tarafından olmakla birlikte parlama türüne maruz kaldığını belirten K2 şöyle ifade etmiştir: “*Haberim yokken çekilen fotoğrafımı sınıftaki bir erkek arkadaşım kendi hesabında paylaşmış. Fotoğrafa birçok insan etiketlemiş; düşünsene, sadece ben değil herkes bunu görüyor. Fotoğrafın altına ‘Bikiniyle güzel görünmeye çalışan kızın gerçek yüzü, sizce de günün malı gibi değil mi? Hep birlikte malları eyleyelim!’ yazmış. Fotoğrafa eski sevgilimi de etiketlemişti. Allah’ım, bu çok küçük düşürücü bir şeydi. ‘Ben size söylemiştim bu kız özürü diye, tipe bak!’ gibi yazılar vardı. Öyle bir andı ki yazılanları okudukça hıçkırarak ağlamaya başladım. Bunu yaşayacağımı bilseydim, çoktan ölmeyi isterdim.*” Verilen cevaplar doğrultusunda siber zorbalığı uygulayanların (tanıdığı, tanımadığı, romantik ilişkisi olan) cinsiyetlerinin erkek olması söz konusudur. Bu durum ataerkil toplum yapısında kadın bedeninin namus çerçevesinde değerlendirilmesi ile örtüşebilir. Nitekim kadınların maruz kaldıkları siber zorbalık yöntemleri arasında yer alan ifşa, karalama ve düzenbazlık gibi eylemlerin temelinde öğrenilmiş kadın cinselliğinin bu doğrultuda kullanıldığına dair izlere rastlanılmaktadır. K8 “*Erkek arkadaşımınla sürekli görüntülü konuşuyorduk. Kaydettiği videolardan kolaj hazırlamış; sanki ben videolarda kıskırtacak hareketlerde bulunuyor gibiydim. Bunları seks sayfalarına yüklemiş, ayrılmamam için tehdit etmeye başlamıştı. Sosyal medyada da paylaşmış fotoğraflarını. Hayat benim için durdu ya da rezil insan olarak yeni başladı.*” “Drouin vd. (2015) yaptığı çalışmada kadınların rızaları dışında siber zorbalarla cinsel temalı mesajlaşarak iletişim kurmak zorunda kaldığını elde etmektedir” (Drouin vd., 2015). Bu doğrultuda K13 şöyle ifade vermektedir: “*Korktuğum için konuşmaya devam ettim. Konuşmaları cinselliğe kaymaya başladı. Ben bu konuda bilgi sahibi değilim yaşım küçüktü. Kabul etmedim. Babamın numarasını bulmuş, evimin dışarıdan fotoğrafını çekip bana atmıştı. İstediklerini kısmen yapmak zorunda kaldım. Daha fazlasını yapmak istemedim. Bana aşırı bağırdı çağırdı sonra numaramı, fotoğraflarımı p*рно ifşa gruplarına yükledi.*” Siber zorbalığı uygulayan kişilerin kadınların sosyal çevresini hedef alarak onları kontrol etmesi, cinsiyet rolleri çerçevesinde belirlenen ahlaki değerlerin kadın üzerinden yeniden var edildiğine işaret etmektedir.

Siber Zorbalığın Sosyal İlişkilere Yansıması

Bu tema kapsamında mağdurlara “Siber zorbalığa maruz kalmadan önce ve ma-

ruz kaldıktan sonra sosyal ilişkileriniz (aile ve arkadaş) nasıl değişikliğe uğramıştır?” sorusu ayrı sorular halinde sorulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda mağdurların yaşadıkları siber zorbalığı aile ya da arkadaşlarıyla paylaşma durumlarına da ulaşılmıştır. Katılımcıların ifadelerine göre yaşanan siber mağduriyetin sosyal ilişkilerde çeşitli davranışsal değişimler doğurduğuna ulaşılmaktadır.

Katılımcılardan bazılarının (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K19 ve K20) içine kapanma davranışını sergiledikleri elde edilmiştir. Kavga etme davranışı sadece K4 tarafından sergilenirken, diğer katılımcılar (K1, K3, K4, K5, K11, K12, K15, K16, K17) ise sosyal ilişkilerinde yalan söyleme eğiliminde olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca şüphe duyma bazı katılımcılar (K1, K2, K4, K6, K7, K10, K12 ve K18) tarafından sergilenen diğer davranışlar arasındadır.

Paylaşım davranışları incelendiğinde, katılımcılardan hiçbirinin yaşadığı siber zorbalığı ailesiyle paylaşmadığı, buna karşılık bazılarının (K1, K7, K12, K13, K14 ve K17) arkadaşlarına anlattığı bilgisi edinilmiştir.

Bir çalışmadan elde edilenlere göre, siber zorbalığa maruz kalan kişilerin, mağduriyetlerini sosyal çevresiyle paylaşmak istemediklerine, herhangi birinin duyması durumunda çevresindekilerin kendilerini suçlayacaklarına dair inanç beslediklerine ulaşılmaktadır (Rigby ve Slee, 1993; akt. Cebecioğlu ve Altıparmak, 2017). **K17** “Her konuda doğrucu olan ben başıma gelen onca şeyi söylemedim, yalanlara sığındım, dedim ya belki ona inanırlardı, yapamadım. Onunla ayrıldıktan sonra annelere numaralarını değiştirmesi için yalvardım. Annem, ‘Başka bir şey olduysa söyle bak kızım’ diye sordu. Konuyu kapattım. Çalıştığım için annemlerle telefonla konuşuyorum, eve gidince hemen yatıyorum. İstemedem de olsa uzaklaşıyorum.” **K19** “Babam bana güvenip güvenmeme arasında kalıyordu. Onunla oturdum diye bana uzak davranıyordu. Ben buna bozuluyordum çünkü ona anlatmayı, destek olmasını isterdim, ama hadi diyelim ‘Adam sana bunları yaptı, sen ne akla hizmet adamla bunu bilerek baş başa kahve içmeye gittin?’ derse ve suçlu görse beni, bir şey diyemezdim. Bunu ona yapmaya hakkım yoktu ama böyle oldu. Hala daha babamla aram yok. O yüzden artık evde tek yaşıyorum gibi hissediyorum.” **K9** “Bunu yaşayınca babamla çok konuşsam bile aramızdaki bağ kopacak diye çok korktum, üzülüm. Esnaf çünkü bilseler babamdan alışveriş bile yapmazlardı. Ben ona bunu nasıl yaptım? Böyle yapmasaydım şimdi onlarla bahçemizde yine oturup sohbet ederdik.” **K13** “Ailemle daha çok görüşürdüm tabi ki. Babaya göre annemle daha yakındım ama her şeyimi anlatamazdım. Zaten anlatabilseydim ilk ona söylerdim, yardım isterdim.” Katılımcıların kendi rızaları dışında da sosyal ilişkilerinin etkilenme durumları dikkat çeken bulgular arasındadır. Siber zorbanın mağduru yalnızlaştırması, mağdurun

siber zorbalığa uzun vadede maruz kalmasına sebep olabilmektedir. **K8** “Kendimi yakın hissettiğim iki arkadaşım vardı. Erkek arkadaşım beni ‘Arkadaşlarına söyleme’ diye tehdit ettiği için onlara anlatmadım. İyi ki söylememişim diyorum çünkü biri beni öğrendikten sonra engelledi. Tamam, diğeri Allah var yanımda oldu, çok üzüldü ama önceden evime gelip giderdi artık böyle bir şey olmuyor. Zaten ya bilen biri çıkarsa, bana karşı kullanırsa yine birileri diye düşünüyordum. Ya ya ya.. Başka seçenek yok.” Mağdurların yoğun olarak yaşadığı şüphe, suçluluk, yalnızlık ve çaresizlik gibi duygular da siber zorbalık sonrasında sosyal çevrelerinden izole olmalarına sebep olmaktadır (Karaca vd., 2021). **K3** “Bu şeyden sonra yok denecek kadar azaldı. Çoğu kişiye uzak durdum. Biriyle dertleşsem belki okları bana çevirirlerdi. Asosyal gibi bir şey oldum. Yalnızlığımdan şikâyet ediyordum bir yandan da güvendeydim.” **K10** “Herkes şüphayle yaklaşmak hasta ediyordu beni. Ondan korktuğumu anlamasını istemedim, kimseye söylemedim. Korktuğumu da söylerdi yoksa. Kimseyi sevmiyordum, soğumuştum. Merak edenler yanıma gelirdi. Odanın kapısından ‘Hastayım’ deyip geri gönderirdim.” **K5** “Arkadaşlarım tarafından her zaman sevilirdim. Her yere çağırırlardı. Ona yalvarmakla o kadar meşguldüm ki gitmeye vaktim olmazdı, istemezdim de. O zamanlar kalabalığın içinde tektim. Arkadaşlarımla aram açıldı. Beni anlayamazlardı.” Dolayısıyla siber zorbalık sadece mağdurlara yönelik gerçekleştirilen bir eylem olsa da etkileri çok boyutlu olarak kendini gösterebilir.

Siber Zorbalığın Sosyal Aktivitelere Yansıması

Bu tema dâhilinde katılımcılara “Siber zorbalığa maruz kalmadan önce ve maruz kaldıktan sonra sosyal aktivitelere veya topluluğun bulunduğu alanlara katılımlarınız nasıl değişikliğe uğramıştır?” sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcılardan bu soruya alınan yanıtlar doğrultusunda, katılımcılardan bazılarının (K2, K3, K5, K7, K8, K9, K10, K13, K17, K18, K19 ve K20) eğlence amaçlı yapılan aktivitelere katılmadıkları ya da katılmak istemedikleri bilgisine ulaşılmıştır. Diğer katılımcılar ise (K2, K4, K6, K12, K14, K15, K16 ve K18) eğitim çerçevesinde yapılan aktivitelerden uzaklaştıklarını, ek olarak K1 ve K11 spor çerçevesinde yapılan aktivitelere katılmaktan vazgeçtiklerini bildirmişlerdir.

Bu doğrultuda, katılımcıların özellikle toplu katılımın olduğu aktivitelere dâhil olmadıkları sonucu elde edilmektedir. **K8** “Bir yerlere girme, gitme konusunda sıkıntım yoktu hatta çok severdim. Organizasyon olsun, toplu buluşmalar olsun. Bu olay yüzünden kimseyi görmek istemiyordum, acaba buradan biri o fotoğrafları gördü mü diye korkuyordum. Hala korkuyorum. Bu yüzden kalabalık yerleri sevmem.” Mağdurlar yaşadıkları siber zorbalık sonrasında kendilerini güvende hissetmedikleri için dış ortamda yapılan sosyal aktivitelere katılmada isteksiz davranmaktadırlar (Toprak ve Bozbayındır, 2022). **K17** “Sadece yalnız kalmak istiyorsunuz. Sosyal medyadan onları sildiremiyorsunuz. Mecburen herkes görü-

yor. İnsanlar hemen etiketi yapıştırıyor size. Ne yapsan sen o sun bir kere. Bunu değiştiremezsin. Bunları bilerek, biri seni tehdit ettiği halde kim çıkar ki dışarıya eğlenmek için, kim birisiyle tanışır!” Siber zorbalığın aynı zamanda eğitim alanında yapılan aktivitelere katılımı da olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. **K2** “Bu konuda içimde kalan tek şey hayalim olan resim kursuna gitmekti. Kendime güvenim yoktu, gidemedim. Hayalimden vazgeçtim.” **K11** “Zaten müziğe düşkündüm. Koroya giderdim. Voleybol merakım vardı ona yazılmıştım. Onun yüzünden ilerleyemedim. Belki bir yerden önüm açılırdı. Bırakmıyordu ki! Nereye gitsem oraya geliyordu.” Katılımcıların verdiği bilgiler arasında, kadınların kendilerini tehdit altında hissettiklerine dair söylemleri dikkat çekmekte olup, bu durum kadınların sosyal yaşamının ev ortamıyla sınırlandırılmasına sebep olabileceği gibi kamusal alandaki görünürlüklerini de gizil hale getirebilir.

Siber Zorbalığın Okul Hayatına Yansıması

Bu tema kapsamında ise katılımcılara “Siber zorbalığa maruz kalmadan önce ve kaldıktan sonra okul bağlamındaki dersleriniz nasıl değişikliğe uğramıştır?” sorusu sorulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda, katılımcılardan bazılarının (K1, K2, K3, K4, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K17 ve K18) derslerden düşük not aldığına ulaşılmıştır. Diğer katılımcılar (K2, K3, K10, K13 ve K20) okula gitmedikleri ya da okuldan kaçtıkları bilgisini vermişlerdir. Bazı katılımcıların (K8, K10, K11 ve K17) okulu bıraktığına, bazı katılımcıların ise (K4, K7 ve K14) ders içerisinde fikir beyanını gizlediklerine ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda, katılımcıların akademik olarak derslerine odaklanmaları, sorumluluklarını yerine getirmeleri söz konusuysen mağduriyetleri sonrasında derslerine adapte olma sorunları yaşamaları ön plana çıkmaktadır. **K3** “Bu şey beni her şeyden soğuttu. Notlarım eskiden böyle düşük değildi. Bazen öyle bir noktaya gelirdim ki kaçıp gidiyordum okuldan.” Siber zorbalıkların, mağdurların günlük yaşamında yaptığı eylemlerden haberdar olması sonucunda mağdurlar ev dışında bulunan ortamları güvenli bulmadığı için eğitim hayatını sonlandırmayı istemekte ya da bunu gerçekleştirmektedirler (Kochenderfer ve Ladd, 1996; Batsche ve Knoff, 1994; Furniss, 2000; Türk ve Şenyuva, 2021). **K12** “Ben bölümüme isteyerek başladım. Bu mesleğe sahip olmak istiyorum, kendimi geliştirmek istiyorum. Bu süreçten önce de maddi açıdan değil, birilerine bir şeyler öğretmeyi sevdiğim için özel ders veriyordum. Zorbalıktan sonra okula nadir gitmeye başladım ve bu kararım beni çok korkuttu. Çünkü hayatta yapmak istediğim tek şeyi hayatımdan silmeye, okulu bırakmaya karar verdim.” **K1** “Okula gitmek istemiyordum. Hiç umurumda değildi. Sadece babam anlaştırmamın ‘Neden gitmiyor?’ demesini diye zorla gidiyordum ama her gün aklımda birinin beni kaçıracağı düşüncesi vardı. Derslerimi anlayamıyordum.” Özellikle

özgüven eksikliği yaşayan mağdurların siber zorbalık sonrasında düşüncelerini topluluk önünde ifade etmekten kaçındığı görülmektedir. **K14** “*O sapık dışarıda bekler diye kafamı yoruyordum. Önceki sınavlara göre kötü sonuçlar aldım. Sınıfta bile söylemek istediğimi söyleyemiyordum.*” Siber zorbalık yoluyla kadınların davranış ve düşüncelerinin uygunsuz ya da hatalı olduğuna dair söylemlerin yeniden üretilmesi, mağduriyetin etkilerini yalnızca bireysel eğitim yaşamıyla sınırlı bırakmamaktadır. Özellikle siber zorbalık vakalarından ailenin haberdar olması durumunda, ailenin de içselleştirdiği cinsiyet rolleri ve toplumun baskısıyla mağduru eğitim ortamından koparılması ve bu sürecin kadınlar açısından hem psikososyal hem de yapısal düzeyde ağır sonuçlar doğurması söz konusudur. **K10** “*Dövmüştü babam. ‘Ben niye çalıştım! Böyle olman için mi?’ dedi. Babama okuldan alma diye yalvardım dinlemedi bile. Kapıyı çekip çıktı. Hayatımda en çok istediğim şeyi elimden aldılar.*” Dolayısıyla siber zorbalık aracılığıyla kadınların eğitim alanında görünür olmalarına ket vurulması mümkün hale gelmektedir.

SONUÇ

Siber zorbalık olgusu, iletişim biçimi ve ilişki türüne bağlı olarak farklı ortamlarda ortaya çıkabilmektedir. Öyle ki sosyal medya uygulamalarının kullanımının yaygınlaşması neticesinde bu sorunla karşılaşma riski artmaktadır. Siber zorbalık, şiddetin ve zorbalığın alt türleri kapsamında değerlendirilse de, farklı şiddet biçimlerini bir arada barındıran çok boyutlu bir yapı olarak ele alınması daha açıklayıcıdır. Bu yaklaşım söz konusu olgunun sonuçlarının ne denli derin ve yaygın olabileceğini de ortaya koymaktadır. Ataerkil toplum düzeni bağlamında değerlendirildiğinde ise siber zorbalığın hem kadınlar hem de erkekler tarafından kimi durumlarda normalleştirildiği ve dolaylı biçimde kabul edildiği söylenebilir. Araştırmadan elde edilenlere göre, siber zorbalığı uygulayanların, mağdurların ilişkisi olan, tanıdığı ve tanımadığı kişiler olduğuna ulaşılmaktadır. Kadınlar siber zorbalığa hem erkekler hem de kadınlar tarafından da maruz kalabilmektedir. Ancak yapılan bu çalışmada, faillerin hepsinin erkek olduğuna ulaşılmaktadır. Ayrıca kadın mağdurların cinselliği ve bedenleri üzerinden düzenbazlık yapılarak elde edilen sahte görüntülerin yayınlanması, bu bilgiler aracılığıyla hakaret edilmesi, aşağılanması, sindirilmesi böylelikle bunların siber zorbalığı meşru hale getirmede kullanılması bulguları elde edilmektedir. Dolayısıyla siber zorbalık uygulamada toplumsal cinsiyet rollerinin bir araç olarak kullanılması söz konusudur.

Bu çalışmada, toplumsal bütünlüğün dışında kalma endişesi yaşayan katılımcıların hepsinin siber zorbalık deneyimlerini ailelerinden gizlediklerine ulaşılmakta ve bu anlamda yapılan çalışmalardan farklılaşmaktadır. Kadın mağdurların siber zorbalığa uğramadan önce sosyal ilişkilerinde herhangi bir sorun yaşamadıklarına fakat siber zorbalık sonrasında sosyal ilişkilerinin sonlandığına dair elde

edilen veriler yapılan çalışmalarla benzerlik taşımaktadır. Literatüre ek olarak, bu araştırmanın kadın mağdurların, siber zorbalık sonrasındaki sosyal ilişkilerinin dinamiğini etkileyen davranış çeşitlerinden hangilerini sergilediği üzerine yoğunlaşması, araştırmanın özgünlüğünü ön plana çıkarmaktadır. Diğer yandan, katılımcıların yaşadığı siber zorbalık tamamen gizli kalmamakta olup, arkadaş çevresiyle paylaşan katılımcıların varlığı söz konusudur. Elde edilen bulgular arasında katılımcıların günlük rutinlerinde bulunan spor ve yetenek kurslarından ayrılmalarının yanı sıra herhangi bir sosyal aktiviteye katılımı da isteksiz olduklarına ya da katılmadıklarına ulaşılmaktadır.

Kadın mağdurların çoğunlukla okul hayatının devam ederken siber zorbalığa maruz kalmaları, onların akademik anlamda etkilenmelerinin yanı sıra yaşam kalitesinin de olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Yaşanılan siber zorbalık sonrasında kadın mağdurların okul hayatına aileleri tarafından müdahale edilerek eğitim hayatının sonlandırılmasına dair bulgulara ulaşılması siber zorbalığın kurumsal düzeylerde de derin sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu anlamda çalışma, siber zorbalığın kadınların eğitim hayatı üzerinde ağır bir toplumsal sorun olduğunu ortaya koyarak literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Ancak bu etkilerin toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile ilişkisini daha görünür kılmak adına, nicel yöntemlere dayalı ve daha geniş örneklerle yürütülecek çalışmaların alana önemli ölçüde açıklık kazandıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akdemir, A. (2022). Kadınlara yönelik siber ortamda gerçekleştirilen şiddet fiilleri ve faillerinin tipolojisine yönelik fenomenolojik bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24(1), 387-422. <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1089754>

Akduman, G. ve Hatipoğlu, Z. (2021). Kim bu Z kuşağı?. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 5(9), 203-226.

Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. *EKEV Akademi Dergisi (ICOAEF Özel Sayı)*, 97-118.

Arı Ünal, S. ve Küçük, S. (2022). Adölesanlarda sosyal medya kullanımı, siber zorbalık, yalnızlık ilişkisi ve hemşirelik. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 34-44. <https://doi.org/10.51536/tusbad.988020>

Armiwulan, H. (2021). Gender based cyber violence: A challenge to gender equality in Indonesia. *International Journal of Cyber Criminology*, 15(2), 102-111.

Arslan, M. ve Polat, M. O. (2023). Tüm boyutlarıyla akran zorbalığı. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 43-82.

Aydın, G. ve Erciyes, J. C. (2022). Patriyarkal düzende kadın cinselliği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 313-336.

Aydoğmuş Ördem, Ö. (2020). Kadın bedeni ve biyo-iktidar/biyo-politika söylem düzeni. *Fe Dergi*, 12(2), 32-44. <https://doi.org/10.46655/federgi.842845>

Balcı, C. (2020). *Baby boomers, X, Y ve Z kuşaklarının toplumsal cinsiyet algısının sosyolojik olarak incelenmesi ve karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

Bayhan, V. (2020). Z kuşağı lise gençlerinde sosyal medya bağımlılığı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet deneyimleri. *İlahiyat Akademi*, sayı 12, 117-144.

Boyar, Ü. (2023). *Ergenlerde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.

Bölükbaş, K. ve Kırık, A. M. (2020). Siber zorbalık bağlamında Twitter fenomenleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 944-966. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.764804>

Cebecioğlu, G. ve Altıparmak, İ. B. (2017). Dijital şiddet: Sosyal paylaşım ağları üzerine bir araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 423-431. <https://doi.org/10.19126/suje.305282>

Çarpar, M. C. (2020). Sosyolojide iki niteliksel desen: Fenomenolojik ve etnografik araştırma. *The Journal of Social Science*, 4(8), 689-704. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.750923>

Çokoğullar Bozaslan, E. (2025). Geleneksel toplumlarda erkekler “Erkeklik”lerini nasıl korurlar: Var etme ve yeniden üretme süreçleri üzerine bir değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 85, 90-102. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1631110>

Dinç Kırılı, E. S. (2020). Sosyal medya ortamlarında siber zorbalık: Lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4(1), 24-39.

Dökmen, Z. Y. (2009). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. Remzi Kitabevi.

Drouin, M., Ross, J. ve Tobin, E. (2015). Sexting: A new dijital vehicle for intimate partner aggression?. *Computers in Human Behaviour*, 50, 197-204. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.04.001>

Ekinci, O. ve Kayapalı Yıldırım, S. (2020). *Siber zorbalık*. Nobel Yayın.

Göğer, Z. (2021). *Sosyal medyadaki siber zorbalık ve siber zorbalığa karşı tutumlar üzerine bir araştırma: İstanbul ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.

Gönültaş, M. (2022). Cyber bullying and victimization among university students. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 9(2), 297-307. <https://dx.doi.org/10.52380/ijpes.2022.9.2.441>

Kahraman Kılbaş, E. P. ve Cevahir, F. (2023). Bilimsel araştırmalarda örneklem seçimi ve güç analizi. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 7(1), 1-8. <https://doi.org/10.34084/bshr.1217279>

Kantar, E. (2023). *Kadına yönelik dijital şiddet: Siber zorbalık* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hitit Üniversitesi.

Karaca, M., Mutlu, T. ve Gencer, G. (2021). Siber mağduriyet: Kavramsal bir çalışma. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 177-191.

Karadağ, F. ve Banar, F. S. (2022). Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık tutumu ile sosyal medya tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yeni Medya*, 12, 326-339. <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1110511>

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

Kaygısız, E. G. (2020). Şiddetin e-hali: Siber zorbalık. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 4(5), 161-174.

Kim, S. S., Craig, W. M., King, N., Bilz, L., Cosma, A., Molcho, M., Qirjako, G., Gaspar De Matos, M., Augustine, L., Smigelskas, K. and Pickett, W. (2022). Bullying, mental health, and the moderating role of supportive adults: A cross-national analysis of adolescents in 45 countries. *International Journal of Public Health*, 67, 1-10. <https://doi.org/10.3389/ijph.2022.1604264>

Kim, S., Kimber, M., Boyle, M. H. ve Georgiades, K. (2019). Sex differences in the association between cyberbullying victimization and mental health substance use and suicidal ideation in adolescents. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 64(2), 126-135. <https://doi.org/10.1177/0706743718777397>

Lomba, N., Navarra, C. ve Fernandes, M. (2021/2025, 17 Kasım). *Combating gender-based violence: Cyber violence*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU\(2021\)662621_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU(2021)662621_EN.pdf).

Meydaneri, T. Y. (2021). *Kadına yönelik dijital şiddet ve sosyal medyanın kadına yönelik şiddet üzerindeki etkisi: Çorum ilinde bir alan araştırması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hitit Üniversitesi.

Nagata, J. M., Yang, J. H., Singh, G., Kiss, O., Ganson, K. T., Testa, A., Jackson, D. B. ve Baker, F. C. (2023). Cyberbullying and sleep disturbance among early adolescents in the U.S. *ACAD PEDIATR*, 23(6), 1220-1225.

Oksanen, A., Oksa, R., Savela, N., Kaakinen, M. ve Ellonen, N. (2020). Cyberbullying victimization at work: Social media identity bubble approach. *Computers in Human Behaviour*, 109, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106363>

Orhun, O. ve Delibaş, K. (2021). Eleştirel erkeklik çalışmaları ve Raewyn Connell. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 14(1), 14-30.

Özdemir, Ş. (2021). Sosyal medya çağında kuşakların medya kullanım alışkanlıklarının incelenmesi. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 9(20), 281-308.

Özer Öksüzoğlu, T. (2021). Kadınlara yönelik siber zorbalık durumları ve önlem çalışmaları. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6(1), 67-75.

Özer, N. ve Şad, S. N. (2021). Lise öğrencilerinde siber zorbalık, siber mağduriyet ve okul tükenmişliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(229), 393-417.

Özmestik, G. (2020). *Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyet ile aile tutumu arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.

Paltacı, B. M. (2024). Dijital Dünya'nın tehditleri: Siber zorbalık ve siber istismar. *Orta Doğu ve Orta Asya-Kafkaslar Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 4(1), 56-62. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12578849>

Polit, D. F. ve Beck, C. T. (2010). Generalization in quantitative and qualitative research: myths and strategies, *International Journal of Nursing Studies*, 47(11), 1451-1458.

Şener, G. ve Abınık, N. (2021/2025, 3 Eylül). *Türkiye'de dijital şiddet araştırması*. https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/digital_violence_report.pdf.

Şentürk Dızman, Z. (2023). Sosyal medyada kadınlara yönelik siber zorbalık. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(1), 55-71. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.01.2023>

Toprak, Y. ve Bozbayındır, F. (2022). İlköğretim öğretmenlerinin siber zorbalık algılarının incelenmesi: Siirt örneği. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 72 85. <https://doi.org/10.53586/susbid.1199345>

Türesin, H. ve Alban, F. N. (2024). Z kuşağının teknoloji bağımlılığı türü sanal mağduriyet eğilimlerini etkiler mi? Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF örne-

ği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(2), 85-96.

Türk, B. ve Şenyuva, G. (2021). Şiddet sarmalı içinden siber zorbalık: Bir gözden geçirme. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 462-479. <https://doi.org/10.21733/ibad.901032>

Uslu, F. ve Demir, E. (2023). Nitel bir veri toplama tekniği: Derinlemesine görüşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 289-299. <https://doi.org/10.32600/huefd.1184085>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.